Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 42 (3557) Варшава, 19 жовтня 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

Томаш Сікора: «Мудрий поляк по шкоді». с. 2

Зустріч однокласників-лігничан – Матура 1976. с. 8

«Джерела» у Черемсі – традиції і трансформації української культури. с. 12

ISSN 027-8254
42
9 770027 825252

eprasa.pl 5973aa74d9

ТЕМА НОМЕРА

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Томаш Сікора: «Мудрий поляк по шкоді»

«Я не здивуюся, якщо на когось нападуть за те, що він має футболку з написом „Підтримую Україну”», – каже Томаш Сікора, польський музикант і звукорежисер, який допомагає українським військовим.

– Перемишль – одна із зупинок вересневого туру «Карбідо» і Андруховича. Що думаєш про переплетені стрічки з національними кольорами Польщі та України, які висять на будівлі Народного дому, де ви мали концерт? Бо деяким людям у місті це заважає.

– Це повний абсурд. У мене таке відчуття, що я живу в абсурді, бо кого хвилює пов’язаний прапор, який просто символізує дві країни, що є фактичними союзниками? Навіть з суто політичного погляду, коли ми озираємося на 2022 рік, я не говорю вже про польську допомогу чи прийняття біженців. Так тоді й було. А тепер ситуація зворотна, бо польське суспільство зазнало якоїсь дивної трансформації. А може, й ні. Бо в мене є теорія, що щось із цього завжди було вкорінене в нас. Не говорю про радикальні націоналістичні рухи, а про те, що це також вкорінене в пересічних людей, принаймні в деяких, які називають себе середнім класом. Десь воно вкорінене. Знаю, що я кажу суперечливі речі, але не стримуватимуся.

– Може, у тебе є якесь українське коріння, оскільки у фейсбуці ти підписаний також кирилицею як Хома Синиця?

– Є присілок біля Кракова, ближче до Бохні, у якому автобусну зупинку називали «Україна». Частина моєї родини жила у цьому присілку. І на цьому закінчується моє українське коріння. Хома Синиця – переклад з польської Томаш Сікора. Щодо самої України, я вперше побував там у 1992 році, через рік після того, як вона відновила незалежність. Ми їздили до Львова у середній школі на польсько-українсько-німецький майстер-клас. Я не кажу, що одразу закохався в Україну, бо це був процес, але це було цікаво.

Потім я відвідав інші міста і нарешті розпочав творчу співпрацю з Юрієм Андруховичем на фестивалі в Харкові. До того часу Юрій Андрухович навіть здавався мені якимось померлим класиком української поезії. Раптом виявилося, що його поетичні тексти дуже музичні, що ми можемо робити щось разом. Усе це мене захоплює музично, проте також і країна, яку ми відвідуємо. Я справді глибоко закохався в Україну завдяки Андруховичу. Ми почали грати там концерти. У 2014 році, коли почалася війна, ми були в Маріуполі. Раптом виявилося, що путін хоче забрати ту частину світу, яку ми відкрили та яка нас захоплювала. Окрім Юрія, у мене також є досвід роботи із Сергієм Жаданом. У нас теж був спільний проєкт з гуртом «Даха Браха». Ми навіть хотіли випустити альбом, але у 2014 році спалахнула війна на Донбасі – й ми так і не повернулися до цього.

Томаш Сікора – польський музикант, композитор, культурний та громадський діяч. Протягом двадцяти років співпрацює з українськими музикантами, письменниками та художниками. Пропагує українську культуру в Польщі. Серед його найвідоміших проєктів – співпраця музичного тріо «Karbido» з Юрієм Андруховичем та проєкт «РоздІлові» з Сергієм Жаданом. З початком повномасштабного вторгнення росії музикант активно підтримує українську державу, організовуючи збір коштів на дрони та гуманітарну допомогу, яку доставляє в Україну. Завдяки його зусиллям та розголосу в Польщі було скасовано кілька концертів артистів, що виступали в росії.

А сьогодні Україна для мене – це багато друзів. Думаю, що для поляків сьогодні найважливішим є розуміння українців. І тут існує певна прірва. Маємо групу людей, які допомагають Україні з 2014 року. Інші роблять це з 2022-го й лише зараз знайомляться з нею. Але це невелика кількість людей. З вищезгаданих польсько-українських прапорів на Народному домі зрозуміло, що тема України викликає реакцію. Насамперед серед польських націоналістів, а звідси – провокації. Зрозуміло, що це квінтесенція політики.

– Що тебе в цьому турбує?

– Що суспільство, яке досі було або проукраїнським, або мовчазним, наслідує такий приклад. У мене з цим найбільша проблема. Ми знаємо, ким є націоналісти – Ґжеґож Браун, Славомір Менцен. Знаємо, що вони скажуть, що вони будуть антиукраїнськими. Але частина польського суспільства, яка здається освіченим, навіть інтелектуальна та мистецька еліта, раптово переймає цю «націоналістичну» мову. Ми всі знаємо, що російська пропаганда існує. Однак той факт, що люди підхоплюють її, для мене залишається дивним явищем. І мені від цього боляче. Проте це спонукає мене до дії. Я не здамся, продовжуватиму робити те, що робив. У мистецькому сенсі й у сенсі допомоги Україні, бо багато моїх друзів воюють на фронті. Саме це моя задача. Я намагаюся пояснити польському суспільству, наприклад, чому прапор Польщі та України можуть бути переплетеними. Для мене творення проблеми навколо цього – це вигадана проблема. Ми не можемо тут здатися.

eprasa.pl 5973aa74d9

– Ти – музикант. Як виглядає ситуація в контексті польсько-української музичної співпраці? Можливо, вам відмовляли в проведенні концерту, бо «Karbido» та Юрій Андрухович – це польсько-український проєкт?

– Можливо, не прямо, але в нас були інші ситуації. Два роки тому ми мали концерт на фестивалі мистецтв у місті Пйотрків-Трибунальський і з нами сталося щось дуже неприємне, хоча це було ще до нинішньої антиукраїнської хвилі. Був вересень 2023 року. Ми сиділи ввечері на міській площі перед пабом. Там був Юрій, а також митці з Києва, яких ми давно не бачили й хотіли з ними поспілкуватися. Якийсь перехожий підійшов до нас, одразу було видно, що він має антиукраїнську позицію. На жаль, це закінчилося тим, що він напав на нас. Мене збив з ніг і почав душити. Чесно кажучи, я думав, що помру. Чому про це говорю? Не для того, щоб показувати якесь власне мучеництво, але в мене іноді виникають такі відчуття, що я бачу певні тривожні явища раніше за інших.

Гурт «Karbido» з Юрієм Андруховичем

– Наприклад?

– Прихований хейт, зростання ворожнечі до українців. Мені здається, що я вже бачив це у 2018 та 2019 роках. На жаль, мої друзі тоді казали, що це взагалі не проблема. Звичайно, зараз частина нашого суспільства симпатизує Україні. Але, на жаль, існують ситуації, коли червону лінію перетнуто. Два роки тому я був передвісником такої атаки з приводу України, а я не українець. Думаю, що в нашому суспільстві є багато людей, які спочатку, здається, не визнавали, що у них є проблема з Україною. Проте під впливом пропаганди чи стереотипного мислення вони раптом почали говорити та писати мені про Волинь, корупцію в Україні, питати «навіщо допомагати їй?». А я допомагаю, наприклад, Марку Токарю, моєму другу зі Львова, джазовому контрабасисту, вважаю, одному з найкращих в Україні, який пішов до армії. Я йому різні речі завожу. Мені байдуже – українець він чи ні. Головне, що він мій друг і потребує допомоги. Я абсолютно впевнений, що українська армія захищає від росії також нас, поляків, Польщу. Я їжджу на фронт і бачу, що таке війна, що вона зводиться до виснаження.

– В одному з постів на своїй фейсбук-сторінці пишеш: «Польське суспільство не витримує випробування, і польські політики його не витримують. Так, знаю, це просто інтернет і тролі, але з усією повагою, я чую цей аргумент роками, і ситуація погіршується. Настільки, що тебе можуть вдарити по обличчю на вулиці за те, що ти українець. Отже, це не просто тролі. Бо зараз це мейнстрим так званих „публічних дебатів" і мейнстрим політики зліва направо, який перетворив антиукраїнізм на паливо для наступних виборів». Тебе вже вдарили на вулиці. Що буде далі?

– Ось це мене хвилює – що далі? Політики, які ганяються за виборцями, що не є їхнім електоратом, скажуть що завгодно, щоб здобути прихильність, отримати на ці 2% більше голосів на виборах. Той факт, що вони не досягнуть успіху, зрозуміло з останньої президентської кампанії. Вони нібито щось із питанням зростання ворожнечі до українців у Польщі зараз роблять, але вже надто пізно. Насамперед нам потрібно впровадити освітні та соціальні програми, які зупинять цю антиукраїнську хвилю. Я не народився сьогодні. Можливо, в меншому масштабі, але я вже бачив це у 2016 році. Тож сподіваюся, що це явище й зараз відступить. Однак для цього ми не можемо боятися цієї хвилі й нам потрібно поставити якусь «дамбу». Звичайно, це може бути певною мірою небезпечним, бо в мене складається враження, що сьогодні навіть вихід у футболці з гаслом «Stand with Ukraine», яку я ношу зараз, можуть зустріти певними коментарями або навіть ворожнечею. І це вже відбувається. Однак ми як суспільство повинні показати політикам, принаймні тим, хто декларує себе демократами та заявляє про свою підтримку України, що якщо вони мінятимуть свої погляди для виборів, то не отримають наших голосів. І тут ЗМІ також відіграють свою роль.

– Гаразд, кажеш, що політики, частина суспільства не витримують випробування. Проте ти, музикант Кшиштоф Скіба, письменник Анджей Стасюк та кілька інших представників польського культурного світу не приховуєте й говорите, що вам болить антиукраїнська хвиля, що необхідна підтримка України. А де голоси інших польських зірок музики, кіно та спорту, які збирають натовпи? Мені здається, що вони сидять мовчки. Чому?

– Не знаю. Можливо, це тому, що минуло три роки й багатьох людей перестала цікавити ця війна. Ще два роки тому ми боялися, що якщо путін завоює Україну, одразу буде вторгнення у Польщу. Але життя повернулося до норми, війна далеко, ми за 1500 кілометрів від лінії фронту. Польське суспільство прокидається в момент ескалації. Шкода, що так відбувається, бо треба протидіяти цьому раніше. І раніше, і зараз необхідно більше допомагати Україні, а також сильніше боротися з антиукраїнськими настроями. Говорячи більш егоїстично, в нашому інтересі підтримувати Україну. На жаль, боюся, що у нас, як завжди, буде «мудрий поляк по шкоді». І це, на жаль, наша сумна реальність. Боюся, що справи йдуть у цьому напрямку. Тоді побачимо, хто втече від війни, хто уникне армії, хто піде захищати Польщу, а хто залишиться «російською онучею». Навіть враховуючи вік путіна, чому він має померти без жодних досягнень? Бахмут і кілька інших українських міст для нього не досягнення. Ми опинилися в ситуації, коли повинні взяти відповідальність у свої руки. ●

eprasa.pl 5973aa74d9

10-й ювілейний Фестиваль українського кіно «Україна!»

Кінофестиваль «Україна!», який повністю присвячено українському кіно, розпочнеться у Варшаві 3 листопада. Цьогорічна едиція особлива, адже фестиваль відбудеться вдесяте.

Найважливішою його частиною є конкурсні фільми: 10 художніх, 10 документальних та 25 короткометражних стрічок. Кінокартини були відібрані з-поміж 150 заявок. Їх оцінить професійне журі, що складається з польських та українських кінематографістів. Переможці отримають грошові призи.

Програма також охоплює панельні дискусії, виставки та спеціальні заходи, як показ німого кіно з живою музикою гурту «The Tiger Lillies».

Квитки з'явилися в продажу 8 жовтня, а програма доступна на сайті www.ukrainaff.com.

«Реальне та вигадане» у Народному домі

17 жовтня (18:00) у Народному домі в Перемишлі відбудеться подія «Реальне та вигадане» – виставка картин художників зі Львова Віктора та Макара Москалюків.

Віктор Москалюк – заслужений діяч мистецтв України, володар гран-прі Міжнародного салону мистецтв у Ліоні (Франція). Митець малює небо й землю, прості сцени з людського життя.

Своєю чергою Макар Москалюк закінчив Львівський державний коледж декоративного й ужиткового мистецтва імені І. Труша і Львівську академію мистецтв. Як каже сам автор, його в роботі захоплює точність та експресивність.

Їхні картини можна буде побачити у залі українців Канади на третьому поверсі НД.

Подія відбувається завдяки співпраці з Фондом «Новиця» та фундаторами Стефанією та Михайлом Марковичами.

Вручили Підляську науково-літературну нагороду за 2025 рік

5 жовтня в Міській публічній бібліотеці в Більську на Підляшші відбулося урочисте вручення Підляської науково-літературної нагороди за 2025 рік. Як ми вже писали в №38 «НС» від 21 вересня 2025 року, премію Підляського наукового інституту та Союзу українців Підляшшя присудили цьогоріч учетверте.

Цього разу лауреаткою у категорії «Художня творчість» стала Ірина Вишенко, засновниця та багаторічна керівниця Українського ансамблю пісні й танцю «Гілочка» в Черемсі, вчителька української мови, аніматорка українського культурного життя в регіоні. А в категорії «Освітня діяльність» нагороду здобула Єлизавета Нелипинська, вчителька, педагог та багаторічна директорка садочка № 9 «Лісова поляна» у Більську, де вже майже 30 років проводять навчання української мови як мови національної меншини.

Нагадаємо, що метою Підляської науково-літературної нагороди є промоція української мови та культури Підляшшя шляхом вшанування та нагородження людей, які відіграють важливу роль у її функціонуванні, збереженні, дослідженні та розвитку. За час існування нагороди у 2022-2024 роках відзнаки отримали 10 осіб.

Акція у Варшаві до Дня захисників і захисниць України

5 жовтня на Замковій площі у Варшаві відбулася акція до Дня захисників і захисниць України.

Під час заходу учасники разом готували окопні свічки для українських солдатів, що воюють на фронті. Як зазначає організатор громадянська ініціатива «Євромайдан-Варшава», акція стала можливою завдяки активній участі варшав'ян – як українців, так і поляків – у зборі банок, необхідних для виготовлення свічок. Організатори наголошують, що, попри чотири роки війни та сотні кілометрів, які відділяють Польщу від лінії фронту, не можна залишатися байдужими до долі українських захисників.

«Ця акція – це більше, ніж просто виготовлення свічок. Це вираз пам'яті, підтримки та вдячності тим, хто щодня терпить нелюдські труднощі та смертельні ризики, щоб захистити свою країну та народ. Війна – це світ великих чисел, але в кінці завжди є окрема людина – солдат, якому не потрібно бути героєм, щоб справді ним бути. Кожна свічка, яку ми сьогодні підготували, – це більше, ніж просто джерело тепла в окопах. Це світло в темряві війни, знак того, що ми пам'ятаємо і що ніхто з них не самотній», – каже Надія Ярема, волонтерка «Євромайдан-Варшава».

Окопні свічки, створені під час заходу, незабаром будуть доставлені бійцям на передовій. Їх використовуватимуть, щоб зігрітися, приготувати їжу та висушити одяг у складних умовах.

Показ фільму про святого Володимира Великого

5 жовтня в ґданській домівці відбувся показ документального фільму про святого Володимира Великого та повернення його мощей з москви до Києва.

«Сьогодні й наш конкатедральний собор удостоєний частинки тих мощей, яку Патріарх Святослав передав для ґданського храму – Санктуарію св. Володимира Великого», – повідомлено на фейсбук-сторінці ґданської домівки.

eprasa.pl 5973aa74d9

Нагадаємо, що на площі перед греко-католицькою церквою Святого Варфоломія у Ґданську розташований пам'ятник Володимиру Великому. Його встановлено у травні 2015 року.

Фото з фейсбук-сторінки Домівка-Гданськ

Зустріч представників української громади Підляшшя з підляським воєводою

2 жовтня в Підляському воєводському управлінні в Білостоці відбулася зустріч представників української меншини з Підляшшя та підляського воєводи Яцека Бжозовського. Про це повідомлено на сайті Підляського наукового інституту (ПНІ).

На зустрічі був присутній теж заступник підляського воєводи Міхал Ґонсовський, а також генеральний керівник Підляського воєводського управління Адам Чаплінський та уповноважений воєводи у справах національних й етнічних меншин Артур Конопацький. Під час зустрічі було представлено українську громаду регіону, її історію та актуальну ситуацію, зокрема діяльність Союзу українців Підляшшя (СУП) та інших українських організацій на цих теренах. Окрім того, були передані видання і матеріали СУП та Підляського наукового інституту.

До складу делегації української громади Підляшшя ввійшли голова СУП Марія Рижик, директор ПНІ та співголова Спільної комісії уряду та національних й етнічних меншин доктор Григорій Купріянович, заступник голови СУП та голова Ревізійної комісії Підляського наукового інституту доктор Андрій Артем'юк і заступник голови СУП Лука Бадовець.

Фото з фейсбук-сторінки
Підляського воєводського управління

Делегація дітей з Лемківщини побувала на засіданні Дітей та молоді у Сеймі

28 вересня польський парламент провів XXXI сесію Сейму дітей та молоді. Юні парламентарі зі 153 початкових шкіл у Польщі обговорювали найважливіші питання, пов'язані з громадянською освітою дітей та молоді. У засіданні взяла теж участь делегація дітей з Лемківщини.

Як зазначено на сайті Об'єднання лемків, діти активно долучилися до обговорень, виступаючи «з питань, важливих для лемківської громади».

Однією з доповідачів була Анастасія Гойсак, яка розпочала свою промову з привітання по-лемківськи «Добри ден!»

Анастасія розповіла про лемків та Лемківщину. Серед іншого, вона згадала, що сьогодні більшість представників лемківської громади внаслідок акції «Вісла» проживають на заході Польщі.

«Деякі лемки повернулися на землю своїх предків. Лемки проживають на територіях Словаччини та України, що межують з Польщею. Через бурхливу історію вони розкидані по всьому світу», – говорила Анастасія Гойсак. Вона познайомила присутніх з багатством лемківської культури, історії, традицій та організацією Об'єднанням лемків. Згадала й про загрози та виклики, з якими стикається громада.

«Найбільша проблема, з якою стикаються лемки, – це життя в розпорошеності та зростання асиміляції. Але, попри труднощі, ми зберігаємо нашу мову та традиції», – продовжила доповідачка, завершуючи свою промову словом «Дякую».

Її виступ чув, зокрема, віцемаршалок Сейму Кшиштоф Босак, який супроводжував «молодих депутатів» під час засідання в пленарній залі Сейму. Слід додати, що саме засідання відкрив маршалок Сейму Шимон Головня, який говорив також про різноманітність.

«Сейм служить для об'єднання людей, таких різних, як сама Польща. У Сеймі можна сперечатися, можна мати суперечки. Така природа парламенту. Поки ми ведемо наші суперечки в парламенті, а не на вулиці, ми в безпеці», – наголосив маршалок.

Під час візиту до Сейму троє молодих представників громади з Лемківщини мали змогу оглянути парламент, поспілкуватися та сфотографуватися зі спеціальним гостем XXXI сесії Сейму дітей та молоді – польським космонавтом Славошем Узнанським-Вісьневським.

Візит дітей з Лемківщини до Сейму був організований гуртком Об'єднання лемків у Криниці-Здруй.

Фото з сайту фейсбук-сторінки Об'єднання лемків

«Українським дітям – українську книгу!»

3 березня 2022 року Державний комітет телебачення і радіомовлення України спільно з Офісом президента України, Міністерством культури та стратегічних комунікацій України започаткували благодійну акцію «Українським дітям – українську книгу!». У її рамах до бібліотеки Народного дому в Перемишлі приїхали нові книжки.

«Їх багато, тому ми з радістю частину з них пересилаємо до домівок Об'єднання українців у різних частинах Польщі», – інформують діячі ОУП з Перемишля.

Книги поїдуть до Лігниці, Кошаліна, Ґданська, Ельблонґа та інших міст, де є українські осередки.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 5973aa74d9

Якуб ЛОГІНОВ

Україна в Євросоюзі – коли саме і від чого це залежить

Чи стане Україна повноправним членом Європейського Союзу найближчими роками, чи ж процес інтеграції розтягнеться на десятиліття? Останні тижні принесли низку важливих сигналів, які дозволяють робити попередні висновки. На сьогоднішньому етапі шлях України до ЄС значною мірою визначають зовнішні чинники, на які Київ має мінімальний або й зовсім відсутній вплив. Йдеться насамперед про позиції сусідніх держав – Угорщини, Молдови, Польщі та Словаччини. Водночас визначальним залишається і внутрішній фактор – темпи та якість реформ, що, на жаль, просуваються повільніше, ніж очікувалося. Тож від чого залежатиме подальший рух і коли можна очікувати на реальні перспективи членства?

Молдовський фактор

Україна подала офіційну заявку на вступ до ЄС 28 лютого 2022 року, буквально через кілька днів після початку повномасштабного російського вторгнення. Молдова зробила цей крок 3 березня 2022 року. Обидві країни отримали статус кандидатів 23 червня 2022 року, коли Європейська рада ухвалила відповідне рішення. Рух уперед продовжився у грудні 2023 року, коли лідери ЄС погодилися розпочати переговори про вступ з Україною та Молдовою. Фактичний старт переговорного процесу відбувся 25 червня 2024 року, коли у Брюсселі пройшли перші міжурядові конференції. Саме вони відкрили практичний етап адаптації законодавства до стандартів Євросоюзу.

З того часу Україна і Молдова об'єднані в неофіційний «переговорний пакет». Це типова практика Євросоюзу щодо країн-кандидатів. Раніше «в пакеті» до членства йшли Іспанія та Португалія (1986), Австрія, Фінляндія та Швеція (1995) та 10 країн Центральної Європи разом із Польщею, Словаччиною, Чехією, Литвою в 2004-му. У 2007 році «в пакеті» до ЄС увійшли Румунія та Болгарія. Нинішній «пакет» України та Молдови дуже подібний саме до румунсько-болгарського 2007 року.

Це об'єднання не означає, що остаточно Україна і Молдова вступлять до ЄС разом – все залежатиме від процесу реформ і переговорів. Але з політичної точки зору є в європейських столицях бажання, щоб цей пакет Києва та Кишинева зберегти. І як можливо, щоб у найближчій хвилі розширення, разом із Україною та Молдовою, до ЄС вступили також найбільш підготовлені країни Західних Балкан. Тобто Чорногорія, Албанія та Північна Македонія, якщо виконають критерії членства.

На цьому шляху найбільш Україні міг перешкодити розвиток подій у Молдові, де 28 вересня відбулися дуже важливі парламентські вибори. У них вибір був, м'яко кажучи, між Європою та москвою. Перемогу отримала проєвропейська партія ПАС президентки Маї Санду, тож загроза зникла: Молдова прямуватиме найближчі 4 роки до Європи, зникла загроза для України.

Що планує старо-новий уряд Молдови? У передвиборчих обітницях було прийняття цілого європейського законодавства до 2028 року. Тобто до 2028-го Молдова має бути готова до вступу в ЄС – далі мають бути вже політичні і технічні рішення Брюсселя і як наслідок, розширення має бути можливе в 2029-2030 роках. Разом з Україною.

Україна закінчила скрінінг, чекає на реформи та зняття угорського вето

А що ж з Україною? У вересні 2025-го Україна та Молдова завершили важливий етап на шляху до ЄС – скрінінг законодавства, тобто офіційний перегляд усіх законів, наскільки вони відповідають вимогам ЄС та що конкретно треба змінити. Попереду конкретні переговори про вступ, але внаслідок скрінінгу Україна і Молдова вже знають, що конкретно треба зробити для вступу – які реформи. Їх вже можна робити, не чекаючи на Орбана.

А тут є багато суто технічних питань, а не політичних. Часто складних і таких, які викликатимуть у суспільстві питання, а чи дійсно нам того треба. Прикладом є вимога поділити залізницю на окремі підприємства або принаймні окремі бухгалтерські частини для управління залізничною інфраструктурою, пасажирськими перевезеннями та вантажними перевезеннями. У Польщі до 2021-го функціонувала унітарна залізниця PKP, подібна до нинішньої Укрзалізниці, яка займалася всім – рейками, вокзалами та перевезеннями: пасажирськими та вантажними. 1 січня 2001 року її поділили, а спосіб, як цей поділ було зроблено, досі викликає розбіжності і сумніви, чи саме так це треба було зробити. Тим часом Україна у процесі вступу до ЄС мусить зробити подібне. І це в ситуації, коли загалом Укрзалізницю в нинішній формі оцінюють дуже позитивно, вона також відіграє велику позитивну роль у логістичній підтримці Збройних сил України та евакуації цивільного населення з прифронтових областей.

Це тільки один з прикладів викликів, які пов'язані зі вступом України до ЄС. Коли йде мова про загальні гасла – всі за ЄС, коли ж про реформи – вони болісні, а часом навіть викликають сумнів, чи принесуть поліпшення даній галузі. І Укрзалізниця – чудовий приклад таких роздумів.

Угорський фактор та реформи

Наразі ж головна проблема – не у відсутності українських реформ (хоча це також помітне), але в угорській блокаді. Україна виконала всі накладені на неї вимоги щодо відкриття перших кластерів конкретних переговорів про вступ. Однак не може розпочати ці переговори (як і Молдова) через проросійськість угорського лідера Віктора Орбана, який накладає вето на початок українських переговорів.

Парламентські вибори в Угорщині відбудуться в квітні 2026 року. Уперше за багато років у них може зазнати поразку чинний прем'єр Віктор Орбан. Наразі опитування дають шанс на те, що у квітні 2026-го владу Угорщини сформує Петер Мадяр, який не є антиукраїнським.

Утім, це все не знімає з українських чиновників та політиків завдання достосовувати право України до права ЄС. Без цього Україна до Євросоюзу не увійде. А тут Україна вже багато що зробила – але і багато ще праці попереду. Реальний час розширення ЄС – це 2030 рік. Чи буде в цій хвилі Україна, а чи може тільки Молдова та Чорногорія – залежить від процесу реформ в Україні та політичних факторів. ●

eprasa.pl 5973aa74d9

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

Держави, з якими може бути спрощений порядок набуття громадянства України

Кабінет міністрів України ухвалив 8 жовтня постанову, яка визначає критерії іноземних держав, із якими може бути запроваджений спрощений порядок набуття громадянства України.

«Ми визначили критерії держав, з якими буде можливість спрощеного набуття громадянства України, запровадження інституту множинного громадянства. Пріоритет надаватиметься тим країнам, які входять до кола найближчих і найнадійніших союзників України», – повідомив глава МЗС Андрій Сибіга.

Критерії, які будуть враховуватися:

- членство у Групі семи;
- членство в ЄС;
- застосування санкцій проти рф за агресію проти України;
- підтримка незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;
- позиція під час голосувань у міжнародних організаціях;
- наявність відносин стратегічного чи іншого виду партнерства;
- рівень та перспективи розвитку двосторонніх відносин;
- фінансова підтримка України;
- інші критерії, які можуть мати суттєвий вплив на забезпечення національних інтересів України у сфері зовнішньої та внутрішньої політики.

Сибіга додав, що перелік конкретних іноземних держав визначать окремо. Він зазначив, що ключова цільова аудиторія цих нововведень – українські громади у світі.

«Запровадження множинного громадянства дозволить тим етнічним українцям, які є громадянами іноземних держав, набувати українського громадянства зі збереженням їхнього іноземного громадянства. Закордонні українці всіх поколінь знають, наскільки це довгоочікуваний крок. Багато з них чекали на нього роками», – зазначає міністр.

Закон, який створив можливість множинного громадянства, президент Володимир Зеленський підписав у липні 2025 року. Він набуде чинності вже з 16 січня 2026 року.

Угода, яка замінить «торговельний безвіз» для України

8 жовтня посли країн Європейського Союзу у Брюсселі погодили оновлену редакцію угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС. Документ замінить «торговельний безвіз», строк дії якого завершився у червні 2025 року.

Нова торговельна угода між ЄС та Україною схвалена на рівні послів ЄС і затверджена 13 жовтня міністрами держав Євросоюзу.

Після затвердження з боку ЄС угода про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі з Україною буде затверджена в рамках комітету асоціації між ЄС та Україною у торговельній конфігурації, створеному відповідно до Угоди про асоціацію, після того як Україна також затвердить свою позицію. Після вказаних процедур нові правила торгівлі між Україною та ЄС набудуть чинності.

Також 30 червня стало відомо, що Єврокомісія завершила переговори з Україною щодо основних принципів перегляду поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) між Україною та ЄС після завершення дії автономних торговельних заходів (АТЗ), які запроваджували пільговий режим для українських експортерів до 5 червня 2025 року.

Після завершення перемовин торговий представник України Тарас Качка зазначив, що вважає хорошим результат цих перемовин. «З 40 квот – 5 лібералізовано в цілому, у 4 квотах лібералізовано окремі товари, 4 квоти перекомпоновано», – повідомив торгпред України.

Зазначимо, йдеться про так звані «нульові тарифні квоти», тобто про обсяги імпорту з України чутливих товарів, для яких діятиме нульове мито, тобто умови вільної торгівлі. Після їхнього перевищення експорт лишається дозволеним, але діють загальні тарифи, як і для інших держав.

Тарас Качка деталізував, що для низки видів продукції розмір квот збільшився. «Стосовно реальних обсягів торгівлі – 21 з 34 квот має обсяг більший, ніж максимум за час дії преференцій і ще в 3 квотах обсяг більший за експорт 2024 року. 6 квот, в яких обсяг менший за рівень 2024 року, але умови торгівлі дозволяють підтримувати обсяги експорту. Лише для 3 товарів обсяги менші, ніж за часів преференцій, але ми мінімізували шкоду», – зазначив Тарас Качка.

Він додав, що наступний перегляд в бік подальшої лібералізації очікується у 2028 році.

В «Дії» – 23 мільйони українців

Понад 23 мільйони українців вже користуються цифровими документами та онлайн-послугами у «Дії». 3 жовтня 2024 року кількість користувачів збільшилася на два мільйони. Про це повідомив міністр цифрової трансформації Михайло Федоров.

Від запуску порталу у 2020 році минуло понад п'ять років, і за цей час у «Дії» з'явилося вже 33 цифрові документи та понад 70 сервісів. Через застосунок українці можуть користуватися цифровим паспортом і дипломом, переоформлювати авто, укладати шлюб та робити багато іншого.

Крім того, вже понад 25 тисяч держустанов і компаній інтегрували сервіси «Дії». Це дає змогу користувачам замість фото паспорта ділитися цифровим документом, замість особистого візиту використовувати «Дія.Підпис», а замість ручного заповнення – оформлювати все автоматично.

На початку вересня Україна також стала першою країною у світі, що запустила державного асистента на базі штучного інтелекту у «Дії». Агент може відповідати на запитання та надавати послуги безпосередньо у чаті.

Наприкінці вересня у «Дії» також з'явився сервіс, що дозволяє українцям оформити одразу кілька соціальних виплат за одним запитом. Влітку ще запустили мультирахункову «Дія.Картку», що дозволяє користувачам отримувати державні виплати.

Серед інших можливостей платформи є реєстрація зброї, завдяки якій всього за тиждень було згенеровано 200 тисяч дозволів, швидкий інструмент для повідомлень про проблеми з інтернетом чи зв'язком та навіть сертифікат неодруженого або неодруженої.

eprasa.pl 5973aa74d9

Фото надали автори листа

Зустріч однокласників-лігничан – Матура 1976

Наша зустріч однокласників відбулась офіційно 7 вересня 2025 року в Білому Борі та Шецінку. Минуло 49 років, відколи ми склали іспит зрілості – матуру 1976-го. Майже 50 років від закінчення навчання в IV Загальноосвітньому ліцеї в Лігниці – вражаючий майже Ювілей.

Очевидно, що в міжчасі деякі з однокласників зустрічались у Лігниці на ювілеях-річницях, деякі на українських фестивалях в Сопоті, дехто в Канаді, Німеччині чи Австрії, а дехто – на Лемківській ватрі в Ждині.

Думка зорганізувати зустріч однокласників більшого масштабу виникла невипадково. Наша однокласниця з Канади Маруся Іваник вирішила приїхати до Польщі й запланувала побачитися з кількома однокласниками. Але чому робити зустріч кількох осіб, якщо можна запросити... набагато більше? У березні цього року голова нашого класу – Зеня Бакун – створила контактну групу «наш клас». Недовго в групі вже було 17 осіб з 27, що живуть на цьому світі. Шлях до події на початку не був гладким – були сумніви, несподіванки й багато-багато телефонних розмов та контактів у соцмережах, про які невтомно дбала Зеня. Завдяки її наполегливості все набрало кольорів успіху. Зустріч однокласників почала існувати віртуально.

Більшість організаційних обов'язків взяла на себе Аня Рабко. Знайшла досконале місце – Замок поморських князів у Щецінку. Провадила переговори з власниками готелю і ресторану. Подбала про кожну деталь.

Особливою подією, яка надзвичайно допомогла нам пізнати одне одного наново та усвідомити собі, хто ми є і чому наша школа в Лігниці так нас єднає, була подорож-несподіванка двох наших однокласників-побратимів Івана Шахмата та Михайла Шафрана слідами пам'яті. Вони вирушили від Пшемкова, де похована наша вихователька Ярослава Кисілевська, до Лігниці, де спочиває наш вчитель фізики Ярослав Гайдукевич, Перемишля, де тепер проживає Пані Директорка Ірина Снігур, й далі – цвинтарями Надсяння, де поховані борці за волю України. Село за селом, цвинтар за цвинтарем, церква за церквою – шляхом предків Лемківщини, звідки виселено сотні тисяч нашого народу.

На кожній могилі Іван та Михайло запалювали свічки. В Гломчі поклонились нашому легендарному вчителеві української мови Івану Співаку, який спочиває на рідній землі.

Безліч фотографій, які вони висилали нам онлайн, викликали сильні емоції тих, хто походить з тих сіл, звідки батьки: мама й тато, діди й прадіди. Завдяки цьому ми немов подорожували разом із ними. Лише цей один тиждень їхньої мандрівки став як клей, який нас емоційно з'єднав, бо то був шлях до нашого коріння.

Так випало, що 2025-й став роком ювілеїв, пов'язаних з ліцеєм у Лігниці, а саме: 90-ліття Пані Директорки Снігур у квітні й 90-ліття Професора Дуди в липні.

На нашу зустріч також вплинули цікаві спогади учнів різних років разом зі спогадами наших однокласників, що з'явились у «Нашому слові». Завдяки тим матеріалам ми мали змогу довідатись багато інформації про наш ліцей, яку не знали раніше.

Наша віртуальна зустріч від березня до вересня допомогла нам пізнати себе наново і переламати бар'єр часу та відсутності контактів у минулому.

14 осіб вирішило взяти участь в безпосередній зустрічі. Приїхали з Канади, Австрії, Німеччини та різних теренів Польщі. Більшість із нас до Щецінка прибула вже 6 вересня. Це була перша наша спільна зустріч після 49 років... Враження – неймовірні, зворушливі.

Офіційну зустріч 7 вересня 2025 року почали ми від святкування Празника Різдва Пресвятої Богородиці у Бі-

eprasa.pl 5973aa74d9

лому Борі. Тут вітав нас і після Богослужіння пригощав однокласник Роман – Владика Володимир Ющак. Після гостини ми разом пішли поклонитись нашому геніальному поету Тарасові Шевченку, якому стоїть у Білому Борі пам'ятник недалеко від комплексу шкіл з українською мовою навчання.

Ми мали також змогу побачити дуже цікавий шкільний гуртожиток, котрий нагадує мистецьку галерею, чудово прикрашений картинами й настінними розписами відомих українських художників. Хоча наш гуртожиток-інтернат в Лігниці мав зовсім інший характер, присутність молодих учнів усе-таки нагадала нам молоді роки.

На спільну вечерю ми вибрали затишне приміщення в Замку поморських князів у Щецінку, де трапилось щось магічне й незабутнє, щось, чого ми зовсім не очікували. У наших серцях засяяла зірка вісімнадцятилітніх школярів. На наших лицях палала усмішка і радість зустрічі з однокласниками. Цікаві та гарячі розмови, дискусії та спогади молодих літ у Лігниці. Дивились на проєкцію старих шкільних фотографій – радості й сміху було багато!

Згадували ми вчителів та їхній вплив на наш світогляд. Не забули й про однокласників, яких уже немає серед живих...

Хвилини радості й смутку переплітались, як у житті. Ніщо краще не перекаже почуттів за пісню, і тому ми на ходу створили музичний ансамбль. На акордеоні акомпанував нам наш однокласник отець Роман Малиновський. Новостворений хор співав чудові народні й авторські пісні часів нашої молодості – ностальгія... Лігниця. Атмосфера була повна радості, гумору, жартів.

Хоча у кожного з нас різний життєвий шлях та свої турботи, ми все ж таки зрозуміли, що літа, які минули, насправді нас не роз'єднали, а навпаки – спонукали наново себе пізнати та продовжувати й підтримувати дружні відносини.

Ми вирішили зустрітись у Білому Борі та Щецінку наступного року, на 50-ліття нашої матури, в тому ж місці й той же час, а за два роки, у 2027-му, можливо, у Лігниці на ювілейному 70-літті нашого ліцею.

Однак це не був кінець нашої зустрічі. Наступного дня ми познайомилися з донькою нашої однокласниці Славії Омелян. Славія, на жаль, не дожила до зустрічі випускників нашого класу, але нам надзвичайно приємно було побачити Її доню, яка успішно веде церковний хор у Щецінку. Це був дуже зворушливий момент.

Пам'ятали ми теж про нашу другу Славку – Ярославу Черник, яка залишила нас назавжди в трагічних обставинах. На Її могилі поклали квіти, запалили свічки, хтось пролив сльозу.

Зустріч однокласників – це, звичайно, гарна вечірка, багато сміху, радості, гумору, але теж ностальгія і роздуми.

Ой, нелегко було прощатися, нелегко! Ще були довгі бесіди за кавою, гарячим шоколадом і навіть пивом. Деякі з нас залишилися на ще один день. І не без причини – забронювали готель і ресторан на наступний рік. Сподіваємося зустрітися у більшій компанії.

Аню і Зеню, чи у 2026 році ви згодні ще раз організувати нашу зустріч – ювілейну зустріч? Дуже вас просимо!

А випускникам інших років лігницького ліцею рекомендуємо піти нашим шляхом. ●

Однокласники IV Ліцею в Лігниці – Матура 1976

ОСВІТА

Павло ЛОЗА

Чергова «Подорож Україною» поїхала до Польщі

6-9 жовтня до різних польських міст було доставлено V частину робочих зошитів «Подорож Україною» – VII клас. Тим часом видавець, фонд «Просвіта», вже готує наступні, які згідно з планом мають бути розповсюджені в грудні.

– У кожній частині представляємо різні місця України. У п'ятій, яка вийшла для 7 класу початкової школи, є й західні регіони, як Івано-Франківщина чи Тернопільщина, але теж південні, як Херсонщина чи Луганщина на сході, – повідомляє Марко Сирник, голова ради фонду «Просвіта».

V частина була видана тиражем 1000 примірників. Вона потрапила до 11 кураторій освіти в Польщі.

Директори шкіл зможуть отримати їх у кураторіях Ґданська – 105 примірників, Білостока – 155, Любліна – 20, Кракова – 40, Вроцлава – 8, Познані – 4, Ґожова-Великопольського – 6, Ольштина – 420, Щеціна – 76, Варшави – 34 та Ряшева – 132.

Щоб їх доставити, члени фонду протягом чотирьох днів проїхали шлях майже в 5 тисяч кілометрів.

До Всесвітнього дня вчителя, котрий цього року припав на 5 жовтня, фонд зробив ще один подарунок для педагогів, які вчать дітей української мови, зокрема у пунктах навчання. Адже 1 жовтня відбулися переговори між посадовцями Міністерства національної освіти Польщі та представниками фонду «Просвіта» щодо видання ще у 2025 році двох частин зошитів з вправами для учнів 1 класу початкової школи.

Як і під час підготовки попередніх частин, перед початком переговорів потрібно було подати пропозицію до міністерства. Після – відомство направило запити до кураторії освіти, щоб визначити попит на такі підручники, й лише тоді можна було призначити перемовини.

– Кошти, тираж – все це було предметом переговорів, – розповідає Марко Сирник та додає, що вони пройшли успішно.

Отже, до 5 грудня 2025 року мають з'явитися дві частини зошитів для I класу початкової школи. Їхній загальний тираж – 2000 примірників.

Нагадаємо, що на сьогодні вже вийшли робочі зошити для 1-3, 4, 5, 6 класів й згаданого в цьому матеріалі 7 класу початкової школи.

– Наступного року, якщо все буде добре, зробимо VI частину для 8 класу початкової школи. У ній хотіли б показати видатні постаті України. Хотіли б зробити зошити теж для учнів 1 класу середньої школи (szkoły ponadpodstawowej) про сучасну Україну, наприклад, винаходи українців, – говорить голова ради фонду.

Усю серію «Подорожей» мала завершити «екскурсія» українськими місцями у Польщі, зокрема рідними землями.

– Звісно, ми б хотіли ще видати зошит для 2 класу початкової школи, а також «Буквар» і зошити до «Букваря». Усе залежатиме від коштів, – говорить про подальші видавничі плани Марко Сирник. ●

eprasa.pl 5973aa74d9

Степан МІГУС

Пам'ять, що об'єднує, …але поки не всіх

Не минуло й кілька тижнів після цьогорічних Європейських днів добросусідства, які проходили на Люблінщині під гаслом «Пам'ять, що об'єднує», як варвари пошкодили в Білостоці могилу-пам'ятник українським героям, котрі загинули в бою з НКВС-никами. Молитва на цій могилі є постійною традицією від самого початку Днів добросусідства, що мають понад двадцятилітню історію. Варто зазначити: це не перше варварство, скоєне в цьому священному місці, далеко від людських осель.

Знищена збірна могила на Білостоці. Фото Степана Батруха

Цього ж року «горе-патріоти» зірвали напис «Слава Героям», а розміщений на плиті список похованих там осіб замалювали фарбою в кольорах польського прапора. Майже до останніх днів вересня органи правопорядку не могли встановити зловмисників. До вандалізму, вочевидь, дійшло між 6-15 вересня. Пошкодження в другій половині вересня виявив помислодавець й ініціатор Днів добросусідства люблінський парох УГКЦ отець митрат Степан Батрух, коли разом з іншими священниками приїхав помолитися на місці поховання героїв.

Село Білосток розташоване біля Лісків у ґміні Долгобичів. Там міститься цілюще джерело, відоме тим, що, згідно з переказами, на початку XIX століття там з'явилася Богородиця. На цьому місці поставили кам'яну скульптуру Божої Матері, а згодом побудували капличку. З кожним роком кількість прочан, які приїжджали сюди впродовж десятиліть, збільшувалась. Отець Мирослав Ріпецький за пожертви людей побудував у Білостоці нову дерев'яну церкву, яку освятили у 1930 році митрополит Андрей Шептицький та єпископ Йосафат Коциловський з Перемишля. Поруч із цим важливим святим місцем розташована могила воїнів УПА, які загинули в березні 1946 року в бою з НКВС-никами, рятуючи від смерті десятки, якщо не сотні, мешканців навколишніх сіл, що належали до різних національностей. Кожного року християни прибувають на це місце, щоб вшанувати молитвою пам'ять загиблих.

Європейські дні добросусідства розпочалися понад двадцять років тому відбудовою дерев'яної церкви в Корчмині, що є найстарішою на Люблінщині. Проходили вони майже кожного року, навіть під час пандемії. Хоча тоді відмовилися від переходу польсько-українського кордону до Стаївки, як це за традицією відбувалося раніше. До II Світової війни у селі Корчмин жили переважно українці. У 1947 році в рамах акції «Вісла» звідти було виселено 375 українських мешканців. Пізніше, у 1951 році, внаслідок польсько-радянського обміну територіями село остаточно увійшло до складу Польщі. Проведений штучно кордон розділив громаду так, що церква Богоявлення опинилась у Польщі, а чудодійне джерело, розташоване поряд, – на території України, тоді УРСР.

Перший день цьогорічних Європейських днів добросусідства розпочався на цвинтарі у Кривиці молитвою за померлих. Після – в Лісках, у церкві, якою користується римо-католицький костел, було відправлено літургію, а над прицерковними могилами українців, замордованих селянськими батальйонами, прочитали молитву за трагічно померлих. Уже традиційно учасники Днів добросусідства вирушили на місцевий цвинтар до могили отця Мирослава Ріпецького та його дружини, щоб молитвою вшанувати їхню пам'ять. Попри заборони, ще в 1947 році він відкрив на місці депортації в Хшанові на Вармії й Мазурах храм у школі, куди їздили українці з усієї Польщі. Місце поховання безстрашного священника нещодавно було відновлено. Це сталося завдяки матеріальній підтримці владики Петра Крика, який у 2000-2021 роках був апостольським екзархом для українців-католиків у Німеччині й Скандинавії, та нинішнього пароха Хшанова отця Григорія Столиці. Далі учасники подалися до села Білосток, а точніше до віддаленого від нього місця при відпустовому джерелі та згаданій вже могилі воїнів УПА, які дали бій НКВС-никам, але сили тоді були нерівні. Саме за упокій цих героїв присутні помолилися разом зі священниками.

Від самого початку Днів добросусідства в усіх урочистостях участь могли взяти прочани з України, пращури яких перед депортаціями 1944-1946 років жили на тих територіях. Дозволив це відкритий з такої нагоди на два дні, від 9-ї ранку до 19-ї вечора, тимчасовий перехід на кордоні «Корчмин – Стаївка».

У суботу другий день Європейських днів добросусідства розпочався богослужінням до Богородиці в церкві Богоявлення Господнього в Корчмині, після якого присутні подалися до тимчасового кордонного переходу «Корчмин – Стаївка». У Стаївці біля джерела відбулася урочиста літургія, яку очолив владика Петро Лоза, єпископ Сокальсько-Жовківської єпархії УГКЦ, у співслужінні люблінського отця Степана Батруха і духовенства Белзького деканату УГКЦ. Паломники як з України, так

eprasa.pl 5973aa74d9

і з Польщі просили в Пресвятої Богородиці заступництва, миру та сили для українського народу в боротьбі за волю зі страшним ворогом – московією.

У своїй проповіді в Стаївці владика Петро Лоза підкреслив важливість духовної єдності в час випробувань, які переживає Україна: «Кожна людина прагне бути не підданим, а сином. Сини Царя – вільні. І ми як Божі діти маємо цю гідність. Віра об'єднує, дає силу, веде до свободи. Особливо зараз, коли Україна виборює свою незалежність, ми потребуємо молитви, підтримки та братерства… Радію і тішуся, що вже понад 20 років ми маємо цю благословенну нагоду – зустрічатися, молитися, пам'ятати. Приходити сюди, на межу розділених сіл і сердець, щоб разом – українці та поляки – просити у Пресвятої Богородиці заступництва і допомоги… Сьогодні ми в Україні виборюємо свободу у війні, яку розпочала російська федерація. Але ми також бачимо, скільки людей простягають руку допомоги. Ми бачимо, як польський народ відкрив свої двері, прийняв біженців, зцілює рани нашого народу. І за це ми щиро вдячні… Перед Її іконою просимо сили й мудрості – щоб ті, хто належить до родини різних народів, отримали від неї силу вистояти. Щоб Україна, як багато інших народів світу, врешті-решт змогла втішитися повною незалежністю і соборністю».

Під час богослужіння лунали спільні молитви за мир і благословення прикордонних громад. Відбулося теж освячення води – давня традиція цього свята. З вітальним словом до учасників Європейських днів добросусідства звернулися белзька міська голова Оксана Береза, народний депутат України Павло Бакунець, отець Степан Батрух, голова Шептицької районної військової адміністрації Андрій Дяченко, голова ради ґміни Ульгівок Славомір Літковець та інші. Святкову атмосферу продовжив концерт духовної та патріотичної пісні. На сцені виступили творчі колективи белзької громади.

Цьогорічний захід закінчився молитвою й освяченням хреста, розташованого на старому українському цвинтарі в Ульгівку. Його вдалося встановити нащадкові депортованих з цього села у 1947 році українців Миколі Табаці, нині лігничанину, після багатьох років непростих взаємин з місцевим римо-католицьким пробощем, який не лише забороняв що-небудь порядкувати на кладовищі, але поставив на ньому дерев'яний туалет-«славойку». Слід додати, що українець як один з нечисленних нащадків ульгівчан постійно і вперто відвідує село своїх предків та дуже дбає про вигляд цвинтаря, який нині належить місцевому костелу.

Працівники Надбужанської прикордонної служби повідомили, що тимчасовим прикордонним переходом протягом двох днів скористалася приблизно тисяча паломників з Польщі й України. Раніше, перед пандемією, кордон переходило навіть три тисячі осіб, а то й більше. Але зрозуміло: тепер в Україні страшна війна…

– Здається, що суспільства України та Польщі готові вступити в процес примирення, але коли починають втручатися інтереси окремих радикальних політичних груп, а до цього додаються виборчі кампанії, емоції починають брати гору, – сказав якось отець Степан Батрух, додаючи, що війна росії проти України також перешкоджає продовженню цього процесу.

Він, однак, впевнений, що, попри згадані труднощі, є деякі ознаки змін на краще. Парафіяни костелу в Диниськах спільно з вірянами з Белза майже щороку організовують прощі до Ченстохови, а диниський пробощ бере участь у заходах Днів добросусідства, що серед римо-католицького духовенства надалі майже не трапляється. Українці й поляки по обидва боки кордону почали разом піклуватися про старі українські та польські цвинтарі, наведемо хоча б нещодавній приклад в Осердові й Ворохті чи Угнові. Чи «пам'ять об'єднує» так швидко, як усім розсудливим людям по обидва боки кордону хотілося б? Однак ще не всіх, що помітно з пошкодження братської могили у селі Білосток.

Молитва на могилі отця Мирослава Ріпецького та його дружини. Фото Миколи Табаки

Хрест, встановлений на цвинтарі в Ульгівку. Фото Миколи Табаки

Організаторами цьогорічних Європейських днів добросусідства були парафія Різдва Пресвятої Богородиці в Любліні, яку очолює отець Степан Батрух, Белзька міська рада, ґміна Ульгівок та духовенство Белзького деканату УГКЦ. ●

P.S. У тексті, серед іншого, використано інформацію пресслужби Секретаріату Синоду єпископів УГКЦ.

eprasa.pl 5973aa74d9

Людмила ЛАБОВИЧ
Фото авторки статті

«Джерела» у Черемсі – традиції і трансформації української культури

Господарі концерту – «Гілочка» з Черемхи

Концерт фольклорних та фольк-рокових колективів, презентація танців та показ обряду прядіння льону – такою була програма цьогорічних «Джерел – українських традицій і трансформацій». 28 вересня в Ґмінному осередку культури в Черемсі Союз українців Підляшшя провів свій перший осінній захід.

Метою «Джерел» вже багато років є презентація, з одного боку, того, що первісне, традиційне в народній культурі Підляшшя, а з другого – того, що з минулого бере молоде покоління, і як це трансформується у сучасне.

– «Джерела» – це одна з наших головних імпрез, – пояснює заступник голови Союзу українців Підляшшя Лука Бадовець, – перша після літнього сезону. Це добра нагода, щоб показати наші народні традиції і звичаї, бо, як говорить сама назва, то повернення до джерел. Але це не лише традиції, але і трансформації, тобто показання більш сучасного обличчя української культури.

Першим традиційним акордом «Джерел» була презентація обряду «Лляні історії». Старші співачки з колективу з Добриводи – Ніна Явдосюк та Валентина Климович – поєднали сили з представницею молодого покоління Амелією Пєтрочук та показали глядачам обрядове дійство, пов'язане з готуванням і прядінням льону. Прозвучали також традиційні пісні.

Амелія Пєтрочук – це молода співачка, яка після навчання повернулася на Підляшшя, причому це було не лише фізичне, але й духовне повернення, оскільки вона навчи-

Обряд «Лляні історії» показали представниці найстаршого і молодого поколінь

Співочі традиції Добриводи продовжує Гурток сільських господинь

eprasa.pl 5973aa74d9

Молодість та енергія – «Шаравари» з Ґурова-Ілавецького

Цьогорічний лауреат «Башти» в Казимежі – «Добрина» з Білостока

лася мови предків та почала вивчати колишні пісні. Зараз Амелія є учасницею багатьох заходів у регіоні, на яких виконує пісні з Підляшшя, зберігаючи колишню манеру. Вона активно співпрацює з народними співачками, у тому числі з Добриводи.

– Я родом з Полічної, вони з Добриводи, – говорить Амелія, – тиї села вельмі блізко і ми разом спотикаємся, співаєм. Вони мніе вельмі мнуого помагают, учат, передают пісніе, обради, традиції.

З традиційними піснями виступали на сцені, передусім, молоді співаки. У першу чергу показався місцевий колектив «Гілочка». Його учасницею є Ксеня Парфінюк, учениця шостого класу початкової школи в Черемсі: «Я співаю і танцюю в ансамблі „Гілочка". На сцені ми співали пісні і танцювали. Співали і традиційні, і такі з музичним подкладом».

Хоча «Гілочка» кожного року виступає на «Джерелах», Ксеня підкреслює, що, коли виступає перед своїми близькими, у неї більше нервування, ніж тоді, коли виїжджає з колективом поза рідну місцевість.

По-іншому на виступи в Черемсі дивляться ті, хто вже виїхав «у великий світ». Анна Паб'ян сама родом з тої невеликої залізничної оселі – вона там починала в «Гілочці», по дорозі були колективи «Джерело» і «Слов'яночки», та зараз багато років співає у «Добрині».

– З «Добриною» на «Джерелах» виступаємо майже кожного року, – говорить Аня. – Для нас цей виступ – це просто виступ вдома, бо більшість учасників нашого ансамблю родом з Черемхи. Це для нас важлива подія, оскільки можемо виступити перед своїми близькими – батьками, дідусями, сусідами, які нас підтримують в усіх наших діях.

«Родина» з Дуб'яжина захоплювала своїм старовинним репертуаром

Окрім молодших продовжувачів фольклорної традиції Підляшшя, на сцені виступили і дещо старші – «Родина» з Дуб'яжина, а також колектив Гуртка сільських господинь у Добриводі.

– Співаємо оддавна. У Добриводі спивучи люде і спиваїм, хочем, жеб помнілі наши писні і жеб то неслось, – підкреслює голова гуртка Ірина Явдосюк, дочка співачки Ніни.

Важливо, що ансамбль з Добриводи відтворює ці найбільш цінні, бо найдавніші, нерідко обрядові пісні свого села. Гурт переймає їх безпосередньо від найстаріших добривідських співачок, з яких, на жаль, лишилися тільки дві.

Цього року фольк-роковим елементом заходу був виступ гурту «Шаравари» з Ґурова-Ілавецького. Молоді хлопці – учні та випускники Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому – виконали обробки народних пісень, які відомі також на Підляшші, а крім того – шлягери української поп- та рок-музики.

– Ми є всі з цілої Польщі, – говорить Ярема Марцішак, – зі Щеціна, Крокова, Пасленка. Зустрічаємося в школі, бо ходимо всі до ліцею в Ґурові. Майже всі, бо один уже випускник. Наразі вдається нам зустрічатися в школі, але потім, думаю, поможе нам наша сильна воля. Граємо такі пісні, при яких, знаємо, що люди будуть добре бавитися, бо ми по це є, щоб люди добре з нами бавилися.

Гурт «Шаравари», без сумніву, має шанс стати черговою фольк-роковою візиткою Вармії та Мазур – як «Горпина», «Беркут» або «Еней». Слід сподіватися, що ліцеїсти з Ґурова-Ілавецького повернуться ще на Підляшшя, зокрема влітку, коли буде більше можливостей заграти на свіжому повітрі.

«Джерела – українські традиції і трансформації» почали насичений подіями осінній період на Підляшші, оскільки протягом жовтня-листопада в регіоні пройде чимало різноманітних українських заходів, що проводяться як Союзом українців Підляшшя, так і Підляським науковим інститутом. Найбільшими із них будуть, без сумніву, Фестиваль української культури на Підляшші «Підляська осінь» – подія культурного характеру, а також наукового – IX Підляська українська наукова конференція «Український етнос Підляшшя перед викликами XXI століття». Варто стежити за тим, що відбувається у регіоні, на сайтах підляських організацій та – звичайно – приїжджати на Підляшшя, щоб особисто брати участь в українських подіях регіону. ●

eprasa.pl 5973aa74d9

Леся САМЧИНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Поет тиші та внутрішнього світла

Володимира Свідзинського за його глибоку і тонку лірику називають «українським Верленом» на честь видатного французького поета кінця XIX століття. Проте його ім'я відоме мало кому, бо довгий час було у забутті. Арештований і спалений живцем разом зі своїми творами, він не згинув у глибинах історії – його поезія дійшла до наших днів і вважається однією з найоригінальніших і найглибших різновидів української лірики минулого століття.

Народився Володимир Свідзинський 8 жовтня 1885 року в селі Майанів Подільської губернії (нині – Вінницька область) в родині місцевого священника Євтима та Наталії Свідзинських. Мати хлопчика була дуже релігійною та ревно стежила за тим, щоб діти дотримувалися християнських звичаїв. А дітей у родині було шестеро: п'ятеро синів і донька. Володимир вирізнявся з-поміж своїх братів та сестер найбільшою фантазією.

У ті часи діти священників традиційно навчалися в семінаріях. Тож і Володимир, закінчивши в 14 років Тиврільське духовне училище, відправився на навчання до Подільської духовної семінарії, що в Кам'янці-Подільському. А у 1906-1913 роках юнак здобував освіту на економічному відділі Київських вищих комерційних курсів. Щоправда, державних іспитів він не складав, тож і диплому зрештою не отримав. Саме в цей період у 1912 році в журналі «Українська хата» вийшов друком перший ліричний вірш Володимира.

Володимир Свідзинський

Завершивши навчання, Володимир повернувся до батька на Поділля, де працював на різних посадах, зокрема обстежував ткацький промисел у населених пунктах, які займалися ткацтвом. 1915 року Свідзинський переїхав до Житомира, де працював у Волинській контрольній палаті. 1916 року його було мобілізовано й до весни 1918 року він воював на території Галичини. Був звільнений зі служби за власним клопотанням, після чого переїхав у Кам'янець-Подільський і обіймав посаду редактора української мови у видавництві Подільської народної управи.

Після встановлення в місті радянської влади працював у відділі народної освіти редактором, архіваріусом, займався науковою діяльністю і перекладами, працював над виявленням пам'яток, реєстрацією метричних книг, стародруків, проводив етнографічні пошуки. І серед іншого почав активно писати й власні вірші.

Чому саме поетична стежка так привабила молодого юнака? Замкнений у собі, Володимир завдяки поезії отримав простір для існування – світ, де він міг бути самим собою. Не останнє значення зіграла і його дружба з відомими літераторами – у Кам'янці-Подільському молодий поет спілкувався з Михайлом Драй-Хмарою, Іваном Огієнком, Юрієм Липою.

Тож не дивно, що творча муза швидко принесла свої плоди: у 1920 році в газеті «Наш шлях» друкується поема Володимира «Сон озеро», а в літературно-науковому журналі «Нова думка» виходять вірші, які відзначаються тонким відчуттям деталей: запаху трави, гри світла, шурхоту листя тощо. Свідзинський належав до тих «тонких душею» митців, які буквально слухають і відчувають світ.

Перша збірка «Ліричні поезії» побачила світ 1922 року, але була сприйнята критиками доволі рівно. Вони відзначали, що молодий поет щирий та цікавий, а його творчість черпає натхнення з сивої глибини українського слова і наближається до пісні. Водночас критики закидали Свідзинському, що він не оспівує сучасного життя та реалій сьогодення. Насправді ж його поезія була художньо досконалою й відображала духовну сферу, а не пафосними віршами-одноденками, яких потребувала тогочасна влада. Свідзинський не прагнув зображати соціальну злободенність, натомість заглиблювався у внутрішню самоту й у теми буття, пізнання та вічності. Він був передусім ліриком. Його поезія про тишу миті, споглядання природи, людської душі, роздуми. У декількох рядках свого вірша Володимир міг вмістити цілий всесвіт.

Тимчасом до замріяного поета приходить кохання – його зводить з розуму молода й тендітна вчителька української мови Зінаїда Сулковська. Почуваючи себе сором'язливим школярем-старшокласником, Володимир освідчується їй у коханні й невдовзі вони беруть шлюб. А в 1921-му у пари народжується донька Мирослава – сенс всього життя Володимира, для якої він згодом напише чимало казок і віршів.

1925 року Свідзинські переїхали до Харкова. Тут Володимир працював редактором у журналі «Червоний шлях» аж до початку війни 1941 року. Попри постійний партійний тиск на роботі, він так і не вступив до комуністичної партії. Але отримав квиток Спілки письменників.

У Харкові родині Свідзинських жилося нелегко. Через невеликий заробіток Володимир і Зінаїда ледве зводили кінці з кінцями. Мешкали в найманій квартирі. На початку 30-х дружина після 10 років сумісного життя не витримала постійної бідності й пішла від чоловіка. Разом з донькою вона переїхала до своєї сестри у Вінницю. Свідзинський глибоко переживав розлучення і особливо сумував за донькою. За кілька років Зінаїда трагічно загинула, і Володимир забрав доньку до Харкова. Тепер Мирослава заповнила все його життя. Він жив задля доньки і заради поезії. Ці почуття зумовили появу такого твору як «Зрада» в честь пам'яті дружини.

Як поет Свідзинський формувався неквапливо, писав небагато, а друкувався ще менше. А все тому, що, неналежний до радянського літературного кола, він не міг розраховувати на пропозиції від видавництв та замовлення на твори, а тим більше – пропонувати власні, не пронизані радянським світобаченням. 1927 року своїм коштом він видає збірку «Вересень». Критики її не сприйняли, адже поет

eprasa.pl 5973aa74d9

в ній захищав не класові ідеї, а загальнолюдські цінності. Після цього Свідзинського довго не друкували. Сам поет казав про це: «Мою книгу „Вересень" критика полаяла за фаталізм. Я подумав, що не маю хисту і перестав друкувати. Писав лише для себе та доньки».

Журнал, у якому літератор працював роками, змушений був публічно відсторонитися від поета, на якого впав шквал критики. Проте писати вірші Володимир не припинив, а його єдиною читачкою була донька Мирослава.

Треба сказати, що Свідзинський товаришував із сестрами Пилинськими, одна з яких, Марія, займалася мовознавством і була дружиною письменника Івана Дніпровського. Володимир любив бувати у їхньому домі: самотній і неприкаяний, він завжди знаходив там затишок і тепло. Сестри щиро йому співчували, намагалися підтримати та радили писати на сучасні теми, аби уникати нападів критики. Та поет-лірик лише ніяковів і відповідав, що це неможливо, адже його вірші народжуються самі, а він їх лише записує.

Свідзинський вирізнявся м'якістю та толерантністю, але водночас у ньому жила рідкісна внутрішня твердість і творча непохитність. Це одна з таємниць його особистості: він умів іти власним шляхом, керуючись покликом душі, і не відступав від нього. І хоча офіційно майстер пера вважався аутсайдером й одинаком, він мав широке коло шанувальників серед сучасників, які цінували його талант. Так, із тисячного тиражу його першої збірки сьогодні збереглися тільки два примірники, а з розкритикованої другої – лише п'ять. Особливо його творчість поціновували шістдесятники. 1939-го Свідзінський написав вірша «Блукаю вдень то в луках, то в гаю», про який Василь Стус згодом говорив, що за такі рядки в СРСР розстрілюють. Проте поет не був репресований разом з іншими представниками Розстріляного відродження, бо вибрав тактику «поетичного мовчання», коли треба замкнутися, щоб зберегтися. Він писав про це так: «І, обчеркнений колом мовчання, я глухіше, сумніше горю».

Тимчасом настав 1940 рік. Всі проукраїнські митці, кого не перемололи жорна сталінських репресій, зачаїлися й принишкли… Аж тут виходить третя збірка поезії Свідзинського, до якої увійшли вірші з попередніх книжок та понад пів сотні нових. Цю збірку після 13 років мовчання вмовили видати його друзі – поети Юрій Яновський і Василь Боровий. Вона викликає суспільний резонанс, адже нагадує усім літераторам, чим насправді має бути поезія, а не тими пафосними римованими рядками, які лунають з кожної праски.

Окрім поезії, Свідзинський також займався художніми перекладами, адже вільно володів грецькою, латинською, французькою, німецькою та польською мовами. Він перекладав як античні, так і тогочасні твори. Всі ці поетичні переклади вдалося зібрати у двотомник, до якого увійшли твори Гесіода, Езопа, Аристофана та Овідія. Що цікаво, до нього українською Гесіода перекладав лише Іван Франко. А ще Свідзинському належить перший повний поетичний переклад (побачив світ 1938 року) «Слова про Ігорів похід» сучасною українською мовою. Поет перекладає також українською і російських митців – твори Пушкіна, Лермонтова, Чехова, Тургенєва, казки Горького та інших.

Умови, в яких здійснювалася ця велика робота, були аж ніяк не сприятливими: Свідзинський фактично завжди бідував і жив на межі злиднів. У своїх листах він писав про голод, що в його батька від браку їжі спухли ноги, і що той, скоріш за все, скоро помре.

Під кінець життя Свідзинський зібрав свої твори у два великі рукописи: один з назвою «Медобір», а другий був без назви. На жаль, їм не судилося побачити світ за життя поета. Доля літератора обірвалася з початком ІІ Світової війни, як і життя багатьох митців того часу. Здається неймовірним, але свою трагічну загибель поет передбачив ще у 20-ті роки – слова з його вірша: «В полум'ї був спервовіку. І в полум'я знову вернуся…» виявилися жахливим пророцтвом.

У вересневий переддень окупації фашистами Харкова 1941 року поет був арештований НКВС разом з іншими представниками української інтелігенції нібито за антирадянську агітацію. Разом із групою інших в'язнів його повезли із Харкова етапом на схід Росії. 18 жовтня 1941 року в селі Непокрите під Куп'янськом виявилось, що конвой можуть оточити гітлерівці, тож, аби не лишати арештантів німецьким військам, енкавеесники загнали в'язнів до сараю, який облили бензином і підпалили. Володимир Свідзинський згорів живцем. Разом з ним полум'я спопелило всі його ненадруковані рукописи. Прах поета так і не був захоронений, хоча ця жахлива історія стала відома одразу: про новину писали львівські газети та «Нова Україна» – харківська газета, яку видавали німці. Тож могили поета не існує і нині.

Дочка Мирослава все життя винуватила себе у смерті батька, адже він благав її виїхати з Харкова, але вона відмовлялась, бо була закохана у свого шкільного вчителя. Лишити ж її саму в окупації Свідзинський не міг. Посмертно поет був реабілітований лише 1964 року за відсутністю складу злочину.

Літературна спадщина Свідзинського відносно невелика, але вважається однією з найоригінальніших і найглибших сторінок української лірики ХХ століття. На жаль, його ім'я не отримало широкої популярності за життя, бо в радянському суспільстві такі твори були не на часі. Основна частина його доробку – лірика, балади, віршовані казки – так і залишалась у рукописах, які згоріли під час жорстокого вбивства. Унікальність Свідзинського полягає в тому, що він міг існувати в комуністичній системі, мати формальні ознаки радянського літератора, але одночасно лишатися поза цими рамками. Проте така позиція обійшлася йому надто дорого.

У 60-х роках, коли в радянській Україні багато забутих імен поверталося, Свідзинського продовжували ігнорувати. Тимчасом його вірші друкували за кордоном в українській емігрантській пресі й в газеті «Час» у Німеччині. Четверта поетична збірка «Медобір» побачила світ лише 1975 року у Мюнхені. А все завдяки тому, що поет Олекса Веретенченко (відомий під псевдонімом Олекса Розмай) вивіз ненадруковану збірку за кордон. На думку тогочасного критика Юрія Смолича, це була збірка поетичних шедеврів.

А в СРСР про поета продовжували нічого не знати. Допоки наприкінці ХХ століття його творчість не почали досліджувати. Щоб домогтися цього, український філолог Василь Яременко вдався до фальсифікації рукописів поета. Оскільки радянська цензура вважала опубліковані за кордоном вірші Свідзинського ворожими, Яременко вирішив видати його закордонні твори за прижиттєві публікації. Для цього він задав студентам переписати іноземне видання в зошити, ніби від руки поета, а потім з них склав україномовне видання, яке побачило світ у 1986 році. Так про поета-лірика Володимира Свідзинського дізналася вся Україна. Нині його самобутні вірші є окрасою вітчизняної лірики, а 2000 року на його честь було засновано літературну премію. ●

eprasa.pl 5973aa74d9

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА
Фото автора статті

Ваньо Туз – людина гір

Спомин

Ваньо Туз справді был тузом, адже не биле якым чловеком. Был, бо туземне жытя закінчыл 22 жовтня 2014 рока. Гродил ся 29 лютого 1960 рока, але хыбаль не за то, же пришол на світ Божый в зимі, жытя го не гріло так міцно, як бы си жадал. Но штож, не лем йому не щастило на земли. Не нашол си жены и кєд родиче одишли на волівчанскый горбочок (де тепер разом ждут другого пришестя Христового, адже свого воскресіня до вічного юж жытя) сам ґаздувал на волівчанскій ґаздівці. Все сам си стелил и сам лігал, та ниґда не нарікал на свою долю. Нигда-м не чул од нього злого слова, все был веселий, жыючы на самоті, до каждого зарадил. Хыбаль не было чловека, з котрым кєд зышол ся, то не обдаровал го хоц бы лем добрым словом. Неєдного погостил чым міг, як лем зміг и як знал.

Смерт мал таку, як и жытя – повідают, же легку

Костуха ищы барже го заскочыла, ниж жытя на лемківскій, каменистій земли. Довге не было, одышол з того сьвіта на 54-й осені жытя. Жыл з ґаздівкы и ґаздівком, вірний был тому, што предкы переказали (*Паньскє око коня тучит, а хлопскє корову*). Ваньо Туз в посьліднім дни свого жывота што лем приіхал з міста, а там за часто не гостил, ани до хыжы не глошол. Люде чудували ся, же містецкє, накуплене лишыл в незапертім авті, прецін товды в Волівци было ищы по-старому, жыли лем своі. Ваньо Туз авта не заперал, бо цілу дорогу юж думал лем о жывині, што діє ся з його коровами. Задля них понаглял ся, як найскорше праг вийти на горбочок за хыжом, од кале дальше шмарит оком. Зразу хотіл вздріти, де сут коровы, ци вшыткы, ци ся пасут, ци може юж лем лежат и румеґают, адже сут напасены и здоровы. Кєд знал бы, же стріне ся не лем зо своіма кормительками, а и зо смертьом, хыбаль за ними бы не поліз. Зашол там, де не мусит ся юж старати ани о жывину, ани о нич більше. Тепер нич му юж головы не морочыт.

Дуже знал, та фурт роздумувал де десне, а де шує

Ваня Туза ниякє зло не потігало, ниґда. Раз радили сме о выборах (ищы за пеерелю), лем розосьміял ся и рюк, же таком фарсом головы не буде собі морочыл. По фраса голосувати, кєд по выборах нич ся не змінит, корито буде істо такє само, та при нім зас збере ся купета свинь, лем придут іншы. Ваньо Туз был простым ґаздом, Лемком, мусіл быти правым чловеком, кєд нихто о ним злого слова не повідат. Ваньо все од шуів нягал ся як лем міг, барз добрі знал, же чловек помаціцьки стає ся такым до якого пристає. Часом ани не достерігаме, же ся зміняме, первісного правого чловека помаціцки выпераме зо себе и выставляме за двері нового, выгіднішшого жытя. Дуріеме, але маме ся за мудрішшых од іншых. Ваньо Туз так жыти не хотіл, ниґда зразу не принимал нового, старал ся зрозуміти, чым дышыт отачаючый го сьвіт и міркувал ци перебываня в такым середовиску вийде му на хосен. Університетів не кінчыл, а зато, же заєдно хоснувал ся своім умом, дехто мал го за хлопского фільозофа. Ваньо Туз ниґда не дозволял нашмаряти собі чужого способу думаня, але інакше думаючых ниґда не называл бортаками. Все жыл так, як підказувало сумліня, чесно, все в згоді зо вшыткыма и зо вшыткым, адже з тым, што го хоц коли діткло. Ціле жытя прожыл, так як Бог приказал – адже мирні. Мирні жыл не лем з людми, з природом и зо звірятами тіж не ворогувал.

Моніка Шнайдерман так згадує Ваня Туза: *Остала по ним велика ґаздівка, стада зьвірят, коров и уць, дуже стріх – так во Волівци бесідує ся о хыжах – хыж, хыжок, хыжочок, котры сам поставыл, своіма руками. Можна было бы речы, же над берегом Завоі (адже при річці плывучій през Воловец) збудувал власне село, свою незалежну державу (не буде в тім реченю великого минаня ся з істинном) и памятник жертв Лемків – великий камін оплетений колячым дротом, котрого сам запроєктувал и поставил.*[1] Сес пропамятний камін взял власно з Завоі, в котрій яко дітина любыл бавити ся. *Порожний ліс* Монікы Шнайдерман зачынат ся стрічом авторкы з Ваньом Тузом, товды такє му епітафюм выписала: *Был молодшый од мня, гмер на серце и безконечну роботу.* Адже нибы то причинком Ваньового сошествя з того сьвіта была не лем хворота, але и добровільна його пристрастна робота. Ванья юж не є, його корів тіж, але добро засіяне Тузом цілий час жыє медже нами. Блага, надіяны Ваньом Тузом (*хыжы, хыжкы, хыжочкы памятник жертв Лемків*) може и приближали го до смерти, але рівнодобрі могли быти тым, што тішило го и тримало при жытю. Шкода, же тото, што лишил, не вшыткы доціняют. Діла його рук заслуговуют на увагу и шану, аджи камін-квітник.

Одишол скоро, а дуже добра натворил

За щыро, скоро и за щедро ділил ся вшыткым зо вшыткыма, адже своім часом, котрого фурт му бракувало. Нам часом лем ся здає, же хтоси в дачім не має міры, адже, же робит понад силы – так як дайме на то нибы то Ваньо Туз. Не забывайме, же кєд вариме борщ, ничым не мож го переборщыти. Правда може быти чысто інша, часто єст на опак ниж си уявляме. В жытю неєдного чловека, такого як Ваньо Туз, єст так, же лем робота тримат іх при жытю, же тішит іх лем она. Робит як сомар, бо має внутрішню потребу робліня дачого, бо комуси тота його робота може помочы в дачім небуд. Думам, же, хоц тяжка, то такым людям як Ваньо Туз, хоц одберат силы, то и так не коротит туземного жытя, а на опак передолжат го. Мож повісти, же жыл, бо робил, а робил, жебы жыти. Робил як сомар, хоц барз добрі знал, же того, што натворил, не возме зо собом, же вшытко остане для іншых, робил не задля роботы, а для себе и іншых. Робил тото, што было змістом його жытя и давало му радіст. Добро, натворене

eprasa.pl 5973aa74d9

Ваньом Тузом, остало не лем в родині, нам тіж по собі залишил, и то не єдно. Хоц моя и Ваньова хыжа стоіт з края и дост далеко од себе, хоц стрічали сме ся барз рідко, то и так в моім жытю Ваньо Туз вспіл выорати борозду. Кєд аджи люде, не знаючы Волівця ани Ваня Туза, прочытают 44-у сторінку вышше згаданой книжкы (*Порожний ліс*), будут знати, в котрім місци того села Ваньо Туз жыл.

Балада о Янку з Волівця

Ярек Бучек сотворил прекрасну: *Баладу о Янку з Волівця.*[2] З нєй о Тузі неєдного мож ся довідати, може быти тіж вказівком, де найти Ваньову державу. Єст коротіцька, але єй слова барз дуже бесідуют. Має глубокій зміст, а рефрен го ищы поглублят. Кєд во Волівци минете другий міст (до того села автом мож вйіхати лем єдном дорогом, як до середньовічной, невеликой твердині), то по лівій стороні вздрите церков на горбочку, поставлену предками. Попри нєй до земли складено кости люди колиси молящых ся ту, тілом фурт сут барз блиско того місця, в котрім охрещено іх во імя Отця и Сына и Духа Сьвятого. Зросли ся з омоленом землом (Бог іх зо земли взяли и до земли вернули), на котрій за туземного жывота з Богом розмовляли, на котрій што неділю Бог дальше сходит до нас з Небес.

Кєд минете другий міст та вздрите церков, знайте, же сте юж на земли Ваня Туза, котра для нього была и єст Сьвятом Земльом. В тамтых часах Воловец кінчыл ся на Ваню Тузі. То на його земли по правій стороні дорогы стоіт св. Миколай плечами обернений до проходящых мимо – згаданий вышше в баладі. Єпископ Мир Ликийскых во Волівци плечы вказує не зато, же поставили го на краю сьвіта. Стара дорога ишла інакше, знайте, же за сесом фігуром зачынат ся Тузова держава. Адже Тузове царство зачынало ся зараз за церквом, там де асфальт ся кінчит, а дорога стає ся доріжком, як в баладі. Пісьня о Янку з Волівця дуже бесідує не лем о жытю Ваня Туза, о тім як жыл и што для нього было істинне и дороге.

Мож довідати ся з нєй, же в кажду пятницю Ватру розпалял, в кажду пятницю, а не лем в єдну липневу, ба Він Лемківску Ватру розпалял каждому прихожанови. З балады Ярка Бучка дознате ся, же на Покрови по кєрмешовій одправі в новопоставленій світлиці гостил кєрмешовых госты, збудувал єй своіма руками. Кєрмеш памятного 2009 рока записал Кшыштоф Кшыжановскі під вымовным наголовком: *NARÓD COŚ SMUTNY, TRZEBA GO ROZWESELIĆ* (youtube.com/watch?v=gL3RdueGeVs&t=34s). Был то своєрідный и неповторный, волівчанскый кєрмеш. Якраз того рока 14 жовтня стріхы хыж и сады в Бескыдах вкрили ся праві же півметровом, сьніжнобілом перином – ничым омофором Богородиці.

Ваня Туза *Дім жытя*

Автор сесой балады в рефрені як мантру повтарят, же Ваньо Туз сам си выбрал місце для його «хыжкы», в котрій на цмонтернім горбочку мирні ждати буде другого Христового пришествія (знимка). Ваньо Туз сам си выбрал місце ждіння свого Воскресіня, тепер там горят його «ватры», кєд одвиджаючы сес пагорб запалят сьвічку. Вшыткы видят, же ту спочыват не быле хто, а Ваньо Туз – справжний туз. Приходят з молитвом, та лишат горіючу сьвічку, в баладі приходят и з червеном або білом хустком. Сут и такы, котры на Тузовій могилі камін або камінчык положат. Прикрашаня хустками придорожніх крестів то наш старинный звычай. Моі баба Антоха, кєд лем знали, же дахто хоче одвідіти рідне село, зразу просили, ци не возме хусткы на завязаня на кресті, поставленым іх няньом (за щасливий поворіт з Гамерикы). Зато знам, де в Ясюнці стояла хыжа Підбережняків (беріг там справді немалий до гнеска єст). Складаня камены на гробі єст не наше, але то барз старый и цікавый звычай. Камін, положений на гробі, не тяжыт, єст доказом дачийой памяти о тых, котры не спередили нас в дорозі до вічности, хоц так си дахто уявлят. Кладут іх головно Жыды, в іхній культурі сес камін (хоц маленький) єст нагробным каменьом, символічні печатают ним могилу блиской собі особы, для мирного ждыня іхнього Воскресіня. Наскладаны на гробах камені бесідуют, же дуже мал справжніх другів, и того, же для каждого настане час збераня каміня. Кладе ся іх на могилах, жебы жыючым нагадати, же тлінны останкы не пропадут, хоц порохом сме так як сес камін будеме и будеме. Тото, што гнеска в порох ся замінило, колиси остане зберане и жыти буде в Бозі, адже вічні. Сесы нагробны камінчыкы бесідуют, же колиси позбераны будут вшыткы нашы кісточкы, што до єдной (хоц были бы розметаны и поторощены), ожыєме в Бозі. Всемогучый вшытко може.

Ваньо Туз жыл в деревяні хыжы, а тепер на волівчанскым беріжку має камінный «дім». В єврейскій мові гріб то: «Бейт хаім» (адже *Дім жытя*) або «Бейт олям» (Дім вічности). Ваньо Туз каміня назберал за свого жытя гідні, выберал го зо Завоі. Сотворил з них стежочкы, доріжкы, квітникы и памятникы. Нагробний поставил на маминій могилі, а найбільшого в чест вшыткым Лемкам, жертвам не лем '47 рока. Хто з нас на своім поли, або на ділянці памятником вшанувал памят предків? Пропамятны таблиці, завішаны на сьцінах храмів, не рахуют ся, зродило іх спільне діяня. Ваня Туза юж не є медже нами, а волівчанскый памятник вшыткым проходящым мимо припоминат о нелегкій та тернистій дорозі жытя нашых предків. В Бескыдах од тісяча років зберали каміня, каждого рока ся родил. Сеса земля до гнеска родит веце каміня ниж посіяного и засадженого в ній блага, збераня камени аджи во вершы єст заперте. На Лемковині банували за земльом без каміня, а на Чужыні тужыли за жытьом на каменистій Лемківщыні. Ваньо Туз зато памят предків вгонорувал каменьом и колячым дротом. ●

---

1. M. Sznajderman *Pusty las*, Wołowiec 2019, s. 44.
2. Jarek Buczek, *Ballada o Janku z Wołowca* [w:] youtube.com/watch?v=eZCV04Lzrz4 (Зняте: 2.09.2025)

eprasa.pl 5973aa74d9

КУЛЬТУРА

Анна ВІННИЦЬКА

На Помор'ї відбудеться VII Перегляд українського кіно

Уже всьоме Кошалінський відділ ОУП у співпраці з місцевими гуртками Об'єднання та культурними установами організовує VII Перегляд українського кіно 2025. Показ фільмів відбудеться в містах Кошалін, Колобжеґ, Валч, Славно, Дарлово, Щецінек та Бялоґард. На одне місто більше, ніж минулого року, тож можна сподіватися, що за рік на восьмій едиції цих міст буде вже вісім.

А все почалося з Кошаліна – певною мірою міста кінофестивалів. Бо саме тут не один рік проходять дві престижні події, які тішаться дуже великим зацікавленням. Кошалінський фестиваль кінодебютів «Молодь і кіно» – це найстаріший і найбільший у Польщі фестиваль молодого кіно. Він презентує повнометражні та короткометражні професійні, переважно польські, кінодебюти. Традицією фестивалю є зустрічі творців-початківців з глядачами та критиками, які мають характер відвертого обміну думками про фільми. Тому кар'єра багатьох молодих кіномитців починається саме у Кошаліні. Друга подія – Європейський кінофестиваль «Інтеграція ТИ і Я» – унікальний захід, який уже багато років демонструє, що кіномистецтво має силу долати стереотипи та об'єднувати людей. Він показує людей з інвалідністю, але водночас є простором для всіх, хто вірить у силу кіно, яке розповідає про справжнє життя, емоції та цінності.

– Організовуючи Перегляд українського кіно, ми хотіли ще більше розширити кінопропозицію у нашому місті й дати можливість тим, хто цікавиться сучасним кіно, ознайомитися також з українськими фільмами. Бо українське кіно – дуже відоме у світі, однак досі у Кошаліні воно не було представлене. А нині у нашому регіоні живе велика кількість українців з України, тому ми вирішили продовжувати наш кінофестиваль, – розповідає Роман Білас, голова Кошалінського відділу ОУП. Він підкреслює, що, крім українців, фільмами хочуть зацікавити теж польського глядача, і в такий спосіб доносити правду про події в Україні. Адже сьогодні маємо справу з дезінформацією, що породжує ворожість до українців. Перегляд має протидіяти цьому. Тому з року в рік до фестивалю залучають нові міста і представляють насамперед сучасне кіно. Цьогоріч це три художні фільми.

Фільм «Кіборги» – реальна історія захисників Донецького аеропорту. Стрічка розповідає про запеклі бої за це місце, що стало символом незламності українських воїнів. Оскільки картина заснована на правдивих подіях, кожен герой має свій прототип. До того ж у фільмі грають як професійні актори, так і справжні учасники тих подій.

Фільм «Киснева станція» розповідає про один з епізодів життя лідера кримськотатарського руху та голови кримськотатарського Меджлісу Мустафи Джемілєва і його майбутньої дружини Сафінар. Мустафа Джемілєв відбуває чотирирічне заслання в якутському селищі Зирянка, де працює на кисневій станції. Події відбуваються після понад 300-денного голодування Мустафи, яке зробило його відомим на весь світ.

Кузьму Скрябіна знає кожен, хто цікавився у 90-ті роки українською музикою. Стрічка «Я, "Побєда" і Берлін» знята за мотивами однойменної повісті Кузьми Скрябіна. За три дні до запланованого концерту музикант-початківець Кузьма вирушає зі своїм другом Бардом до Берліна на старій «Побєді», щоб там обміняти її на «Мерс». Кузьма обіцяє своїй дівчині Барбарі повернутися додому на новій машині, а хлопцям із гурту – встигнути на концерт. Чи так станеться? Запрошуємо подивитися фільми, які демонструватимуть майже до кінця листопада. Вхід на всі сеанси безплатний, а стрічки показуватимуть у польському перекладі. ●

Управа відділу та управи місцевих гуртків Об'єднання українців у Кошаліні, Колобжезі, Щецінку та Валчі запрошують на

VII Перегляд українського кіно 2025

Українські фільми будуть представлені в таких містах: Кошалін, Колобжеґ, Щецінек, Бялоґард, Славно, Дарлово та Валч

КОШАЛІН

Центр культури «105», вул. Zwycięstwa 105

► 5 жовтня 2025 (неділя), 17:00 – фільм «Кіборги» (воєнна драма), реж. Ахтем Сеітаблаєв

► 8 листопада 2025 (субота), 16:00 – фільм «Я, „Побєда" і Берлін» (комедія)

► 22 листопада 2025 (неділя), 15:45 – фільм «Киснева станція» (історична драма)

КОЛОБЖЕҐ

Кінотеатр «Вибжеже», вул. Łopuskiego 24

► 12 жовтня 2025 (неділя), 16:00 – фільм «Кіборги» (воєнна драма), реж. Ахтем Сеітаблаєв

► 26 жовтня 2025 (неділя), 16:00 – фільм «Я, „Побєда" і Берлін» (комедія)

► 9 листопада 2025 (неділя), 16:00 – фільм «Киснева станція» (історична драма)

ЩЕЦІНЕК

Агентство самоврядування з питань просування та культури, вул. Wyszyńskiego 65

► 12 жовтня 2025 (неділя), 16:00 – фільм «Кіборги» (воєнна драма), реж. Ахтем Сеітаблаєв

► 26 жовтня 2025 (неділя), 16:00 – фільм «Я, „Побєда" і Берлін» (комедія)

► 9 листопада 2025 (неділя), 16:00 – фільм «Киснева станція» (історична драма)

БЯЛОҐАРД

Центр культури та європейських зустрічей, вул. 1 Maja

► 12 жовтня 2025 (неділя), 18:00 – фільм «Кіборги» (воєнна драма), реж. Ахтем Сеітаблаєв

► 26 жовтня 2025 (неділя), 18:00 – фільм «Я, „Побєда" і Берлін» (комедія)

► 9 листопада 2025 (неділя), 18:00 – фільм «Киснева станція» (історична драма)

eprasa.pl 5973aa74d9

Об'єднання українців у Польщі, гурток в Ольштині,
Державна музична школа імені Фридерика Шопена
та Міжшкільний пункт навчання української мови в Ольштині
запрошують учнів початкових та середніх шкіл на

XXII Огляд української співаної поезії та авторської і сучасної пісні

Тема огляду – **Василь Симоненко**
Захід відбудеться 15 листопада 2025 року в концертній залі музичної школи на вулиці Костюшка 39.
Заявки на бланку зголошень слід надсилати до 31.10.2025 на електронну пошту: kolo.olsztyn@ukraincy.org.pl

Більше інформації – Петро Табака: 506 941 162.

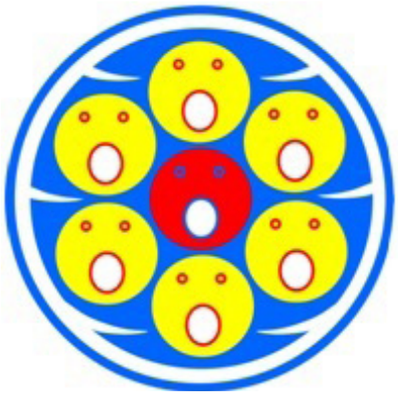

СЛАВНО
Славенський дім культури, вул. Augusta Cieszkowskiego 2
► 12 жовтня 2025 (неділя), 18:00 – фільм «Кіборги» (воєнна драма), реж. Ахтем Сеітаблаєв
► 9 листопада 2025 (неділя), 18:00 – фільм «Я, "Побєда" і Берлін» (комедія)
► 16 листопада 2025 (неділя), 18:00 – фільм «Киснева станція» (історична драма)

ДАРЛОВО
Кінотеатр «Байка» – Дарловський осередок культури, вул. Morska 56
► 4 жовтня 2025 (субота) 18:00 – фільм «Кіборги» (воєнна драма), реж. Ахтем Сеітаблаєв
► 19 жовтня 2025 (неділя) 17:30 – фільм «Я, „Побєда" і Берлін» (комедія)
► 31 жовтня 2025 (п'ятниця) 18:00 – фільм «Киснева станція» (історична драма)

ВАЛЧ
Валецький центр культури, Plac Zesłańców Sybiru 3
► 18 жовтня 2025 (субота), 16:00 – фільм «Кіборги» (воєнна драма), реж. Ахтем Сеітаблаєв

Покази – некомерційні. Вхід – вільний!

Співорганізаторами VII Перегляду українського кіно виступили Центр культури «105» у Кошаліні, Регіональний центр культури імені Збіґнєва Герберта в Колобжезі, САПІК у Щецінку, Центр культури та європейських зустрічей у Бялоґарді, Славенський дім культури в Славні, Кінотеатр «Байка» – Дарловський осередок культури в Дарлові та Валецький центр культури.
Перегляд відбувається за підтримки маршалківського управління в Щеціні.

ВІДІЙШЛИ

З великим болем
повідомляємо,
що 20 вересня 2025 року,
проживши 91 рік,
відійшла до Господа
наша дорога Мама,
Бабуся та Прабабуся

Марія Ґбур
з дому Служала,

залишивши у скорботі
троє дітей,
шестеро внуків
та семеро правнуків.

Покійна народилась 26 листопада 1934 року в селі Дениська на Томашівщині. Переселена під час акції «Вісла» до Асун на Кентшинщині, опісля проживала в Кентшині.
Від імені родини висловлюємо велику вдячність усім, хто так численно прибув до церкви в Кентшині, щоб відпровадити в останню земну дорогу нашу кохану Маму. В особливий спосіб дякуємо отцям – о. Дмитру Гарасиму ЧСВВ, о. Павлу Старуху ЧСВВ, о. Василю Парасюку ЧСВВ, о. диякону Богданові П'єтночку з дружиною, церковному хорові з Круклянок, хористам з Кентшина, рідним, приятелям та знайомим.
Нехай чужа мазурська земля буде Вам легкою, наша дорога Мамо. Вічна Вам Пам'ять.

З подякою – діти Рома, Оля та Богдан з родинами

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 5973aa74d9

7. przegląd kina ukraińskiego

Październik - listopad 2025

Koszalin
Centrum Kultury 105
ul. Zwycięstwa 105

Kołobrzeg
Regionalne Centrum Kultury
im. Zbigniewa Herberta
ul. Solna 1

Szczecinek
Samorządowa Agencja
Promocji i Kultury
ul. Wyszyńskiego 65

Białogard
Centrum Kultury
i Spotkań Europejskich
ul. 1 Maja

Sławno
Sławieński Dom Kultury
ul. Cieszkowskiego 2

Darłowo
Darłowski Ośrodek
Kultury Kino Bajka
ul. Morska 56

Wałcz
Wałeckie Centrum Kultury
Plac Zesłańców Sybiru 3

FILMY Z POLSKIMI NAPISAMI

organizator:

Związek Ukraińców w Polsce

Pomorze Zachodnie

operatorzy medialni:

ad.Media Consulting · TVP 3 Szczecin · Polskie Radio Koszalin · Plus radio · ekoszalin.pl · Наше Слово · Głos Koszaliński · GK24.pl · TV MAX · prestiż

eprasa.pl 5973aa74d9